

18. ficebat sanguinis effusione, ut in occidente animalium; posterius sine illa, ut in alijs oblationibus. Utriusque generis fuerunt multa sacrificia, non modo in lege Mosaica, ut patet ex dictis, verum etiam in lege nature: nam Abel, Noe, Abraham, sacrificarunt animalia per ipsorum occisionem, Genes. 4.8. & 15. Melchisedech vero Rex Salem, & Sacerdos Altissimi, dicitur panem & vinum obulisse in sacrificio, Genes. 14. Valuitque haec differentia veterum sacrificiorum ad reprobandum duplex Christi sacrificium; unum cruentum in cruce peractum, secundum quod Christus dici potest Sacerdos secundum ordinem Aaron; alterum ineruentum in Eucaristia, secundum quod dicitur Sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech.

19. Tertiò dividebatur olim sacrificium ratione formae, vel finis, in holocaustum, hostiam pacificam, & sacrificium pro peccato. Holocaustum erat in quo tota res comburebatur, ut in fumum resoluta ad Deum ascenderet; eratque perfectissimum sacrificium, quia in illo expressius significabatur omnia ipsius Dei esse. In alijs duobus sacrificijs partim crevabantur, partim vero sacerdotibus, aut offertibus servabantur. Distinguabantur vero, quia hostia pacifica offerebatur pro beneficijs acceptis, vel accipiendo; sacrificium vero pro peccato in ipsius expiationem. Ceterum in lege gratiae omnia haec sacrificia cessarunt, esterque superstitiosum aliquo illis urit: quia adest perfectissima hostia, & sacrificium corporis & sanguinis Christi Domini, quod in tot illis legalibus sacrificijs figurabatur, atque ita debent cessare figurae, existente veritate. Unde dicitur in quadam collecta Ecclesiae: *Dens qui legalium differentiam hostiarum, unius sacrificij perfectione sanctificasti &c.*

20. Oblatio, ut distincta à sacrificio, est actus quores externas Deo offerimus sine mutatione earum facta. Ita S. Tho. 2.2. qu. 86. art. 1. in corp. ubi sic habet: *Nomen oblationis commune est ad omnes res quae in cultum Dei exhibentur, ita quod si aliquid exhibetur in cultum Divinum, quasi in aliquo sacrum quod inde fieri debeat consimendum, & oblatio est, & sacrificium.* Vnde Exodi 29. dicitur: *Offeres totum arictem in incensum super altare; oblatio est Domino odor suavisissimus victimae Dei.* Et Levit. 2. dicitur: *Anima cum obsecraverit oblationem sacrificij Domino, simila erit eius oblatio.* Si vero sic exhibetur, ut integrum maneat Divino cultui deputandum, vel in usu ministrorum expendendum, erit oblatio & non sacrificium.

21. Hujusmodi simplicis oblationis fit sèpè mentio in Scriptura: nam Levit. 13. p̄cipitur oblatio de manipulis novarum spicarum: & Deut. 26. iubentur filii Israël tollere de cunctis frugibus suis primitias in cartallo, & ferre ad sacerdotem, qui ponat ante altare Domini. Et ad Heb. 5. sic dicitur: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constitutus in his quae sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Ubi per dona, quæ distinguunt Apostolus sacrificijs, intelligit simplices oblationes primitiarum, aliarumque rerum, quæ non adolebantur aut consumebantur in sacrificio, sed integræ Deo offerebantur ad usum sacerdotum & templi, ut Theophilactus & alij Patres exponunt.

22. Votum definitur à D. Tho. 2.2. qu. 88. art. 2. & art. 5. in corp. *Promissio Deo facta ad ejusdem Dei cultum.* Dicitur promissio, quia est voluntas obligatoria, differtque à simplici proposito, quod est sola voluntas & destinatio aliquid faciendi. Unde Idem S. Doctor loco citato art. 1. comparat promissionem cum imperio, in eo quod quemadmodum aliquis per imperium obligat alium, in quem habet potestatem;

ita per promissionem obligat seipsum ad aliquid faciendum, vel omitendum; eademque de causa dici soler, votum esse legem privatam, quam quisque sibi ipsi imponit, & quæ seipsum obligat ad aliquid. Dicitur autem haec promissio fieri Deo: quia licet non modò votum cotam Sanctis & Praelatis fieri possit, ut eorum reverentia moveat ad ejus observationem, sed ipsa etiam promissio possit ad ipsos immediate dirigari, atque ad eorum cultum & observantium referri, ut patet in voto solemni quod in nostro ordine emititur, in quo sic dicitur: *Promitto obedientiam Deo, & B. Mariae, & B. Dominico, & Nihilominus haec promissio prout sit Sanctis, non habet rationem voti formaliter, sed tantum materialiter, ut docet S. Tho. loco citato art. 5. ad 3. quatenus ut sit verè & propriè votum, debet adjungi tacitè vel expressè alia promissio, quæ promittimus Deo nos id facturos quod promittimus Sanctis: & haec promissio, quæ sit Deo, est votum, & pertinet ad religionem; quæ vero sit sanctis, non est votum per se, sed materia voti, seu alterius promissionis Deo facta, & illi veluti materia ratione voti formaliter afferentis; unde non cadit sub religione, sed sub dulia, hyperdulia justitia, vel fidelitate, ut dicunt Salmantenses hic exponentes generalem divisionem omnium virtutum. Dicitur tertio haec promissio fieri Deo ad ejusdem Dei cultum: quia cum votum sit actus religionis & latræ, est ordinatio eorum quæ quis volet in Divinum cultum & obsequium. Unde existimo quid si quis promittendo Deo perpetuam castitatem, nullo modo intenderet Dei honorem, sed tantum maiorem temporalem commoditatem, aut quid aliud, ille non propriè voveret, neque talis promissio esset indispensabilis ab Episcopo, sicut est verum votum perpetuae castitatis.*

23. Juramentum est attestatio Divini nominis, vel invocatio Divini testimonij, ad fidem faciendam, promissionem firmandam. Unde secundum substantiam est actus intellectus, quedamque locutio, qua Deum vocamus in testem ad confirmandam veritatem, fidelitatemque nostram in verbis & promissis: & quia hujusmodi invocatione profitemur Divinam excellentiam, spectat elicivè ad religionem, sicut de oratione & voto diximus. Debet autem juramentum, ut religiosum sit, tria observare, nempe veritatem, justitiam, & liberalitas, de quibus agit S. Doct. 2.2. à q. 101. usque ad 123. præterquam de penitentia, cuius tractationem rejecit ad qu. 85. tertia pars, ubi etiam nos de illa dicemus.

24. Adjuratio fit cum aliquem ad quipiam faciendum, vel omitendum obtestamus per Deum ipsum, ut ejus amor, timor, aut reverentia efficaciter eum permoveat, ne alioqui videatur non satis magni facere supream ejus majestatem: vel ut ejus timorem illi incutiamus. Hunc vero actum pertinet ad religionem patet, quia per se facit ad cultum Dei, quem honoramus hoc ipso quod majestatem ejus reverenter interponimus, ut alias ejus respectu, vel terrore moveatur. Esse autem specialem ejus actum, & distinctum ab alijs, dubitati nequit, nisi de duabus, iuramento scilicet & oratione. Differt nihil minus à juramento, quia juramentum usurpamus ad nos ipsos obligandos, vel ad aliquid confirmandum per Dei veritatem & autoritatem. Adjuramus autem, ut alium obligemus aut adiganus ad aliquid faciendum, vel ad quipiam omitendum, proper reverentiam aut terrorem Divinæ majestatis. Ab oratione vero differt, quia adjuratio fieri potest impetrando,

nam, &c. debemus specialem honorem, ad quem praestandum ponitur observantia. Nec solum personas in dignitate jam constitutas, à quibus de facto gubernamur, observantia cultu prosequimur, sed etiam omnes virtute, sapientia, aliave perfectione insignes, quatenus ratione talis perfectionis apti sunt nos dirigere, & idonei ad nobis prælendum, dignique ad quorum exemplar conformare nos nitarunt; subindeque honorem & cultum merentur, tametsi non tantum, quantum ij qui actu nobis impendunt gubernationis beneficium, pollentque in nos autoritatem & potestate: iis siquidem colendis & observandis artibus astringimur, quippe qui actu in nos conferunt gubernationis beneficium. Cave tamen ne putas observantiam respicere hujusmodi beneficium, & in ejus compensationem intendere, id enim spectat ad gratitudinem. Observantia itaque respicit beneficij illius fontem, seu excellentiam & dotem, ex qua tale beneficium prodit, vel prodire aptum est.

3. Comes observantiae est obedientia, utraque enim respicit superiorē: cum hoc tamē discernimē, quod observantia illum ut præcellentem respicit, obedientia vero ipsum inspicit ut potentem obligare ad aliquid faciendum, vel præmitendum, unde per se respicit præceptum, ut præceptum est, eaque intentione operatur, ut illud impliat, subindeque specialis est virtus; quia etsi ad omnium materias se extendar, in omnibus tamē unam inspicit rationem formalem quæ est superioris præceptum, in cuius adimplitione, formalissimè ut tali, splendet specialis honestas, præter honestatem ipsius rei præceptæ.

4. Vis autem præcipiendi supponit ius & potestem regendi, quæ ex triplici capite provenire potest. Primo ex ratione causæ & effectus, nam causa naturaliter habet potestatem in suum effectum, & hac ratione Deus potest imperare omni creaturæ rationali, quia est author illius, ipsa vero opus Dei & segmentū: idemque suo modo competit parentibus in filios. Secundò id convenit ratione totius & partis, eō quod pars naturaliter subsit toti, & regatur ab illo, & hoc modo Respublica habet autoritatem & potestatem in singula membra. Tertiò provenit ex ratione agentis & patientis, vel instrumenti, agentis enim est movere & dirigere patiens, sicut & causæ principalis suum instrumentum: sic marito competit potestas in uxorem, domino in servum, hero in famulum &c.

5. Assigantur pro perfecta obedientia tres conditiones. Prima est quod sit cœca, non quod homo non videat quid exequatur, quomodo enim aliqui ageret: aut quod temerari & cœco modo irruat in executionem, sive honesta, sive illicita sit (id enim longissime abest ab eo qui ex virtute, & secundum rectæ rationis regulam operatur) sed quod rationes præcepti, seu motiva quæ superiorē induxerunt ad præcipiendum, non persecutetur, satisque ei sit, quidquid præcipiat, dum illicitum esse non constat, præcipi ab eo qui locum Dei tenet. Unde Gregor. in 1. Reg. li. 2. cap. 4. *Vera obedientia, nec præpostorū intentionem discribit, nec præcepta discerit, quia qui omne vita sua judicium majori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi præcipiat, operatur; nescit enim indicare quisquis perfeclè didicit obedire.* Quia hoc tamē bonum putat, si præceptis obediatur. Hanc obedientiā S. Dorotheus doct. 1. sub fine vocat indiscretam & absque ullo delictū, quasi diceret exculcatam & cœcam, nam oculus mentis est discreto, ut Cassian. collat. 2. cap. 2. noravit. Eam valde commendat Umbertus lib. 5. de erudit. relig. p. 2. cap. 16. ubi recte admonet non posse regularem fieri ut jumentum apud Deum, nisi quod alligatis ad molam trusatilem volvendam, equis solemne est.

Cc sensus

sensus ac judicij sui oculos occlusos, imo, ut ipse loquitur, crutus habeat.

Secunda conditio obedientiae est ut sit prompta ad exequendum, ut nec praeceptum differat, nec tergiversetur, neque excusat, nec lente & cum torpore ad opus accedat. Imo preventio praecepti, seu executio actus, quia cognoscitur placere superiori, etiam si nondum praecepit promenti, praestantissimum obedientiae exercitium continet, estque actus heroicus illius: sicut enim qui ante tempus condidit anticipat solutionem, elicit actum perfecte justitiae, ita qui preoccupat iustum, elicit vere actum obedientiae, & quidem perfectissimum.

Tertia est, ut sit fortis in opere praecepto aggrediendo, & perseverando in illo, ne propter rei difficultatem ab obediente resiliat; exemplo Salvatoris nostri, qui factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut ait Apostolus: Unde Bern. serm. ad milites templi cap. 13. Tantam (inquit) habuit obedientiam, ut vitam quam ipsam perdere maluerit, factus obediens usque ad mortem.

6. Obedientiam S. Aug. & D. Th. ceteris virtutibus moralibus preferre videntur, eique palmae concedere: ille enim lib. 1. contra Advers. cap. 14. Obedientia (inquit) maxima est virtus, & ut sic dixerim omnium origo materque virtutum, in ea natura, cui sic datum est arbitrium libera voluntatis, ut eam tamen neesse sit vivere sub potestate melioris. Ita vero 2. 2. qu. 10. art. 3. hac scribit: Per se loquendo laudabilior est obedientia virtus, quia propter Deum contemnit propriam voluntatem, quam alia virtutes morales, que propter Deum aliqua alia bona contemnunt. Existimo tamen illos SS. Doctores non velle praeferre obedientiam religioni (praeferim cum S. Tho. 2. 2. qu. 81. art. 6. religionem omnibus virtutibus moralibus absolutè anteponat) sed eam esse obedientiae praestantiam arbitrari, ut solis virtutibus Theologicis, & religioni cedere videatur.

7. Sexta pars potentialis justitiae est gratitudo, ad cuius munus pertinet beneficium ab alio acceptum recognoscere, & pro eo aliquid benefactori redipendere, nempe gratiarum actionem, obsequium, cultum, vel aliud beneficium. Hoc enim ratione conscientaneum est, ut ostendit D. Tho. 2. 2. qu. 106. art. 3. hoc discrusu: Omnis effectus naturaliter ad suam causam convertitur, unde Diuersus dicit 1. cap de Divin. nomin. quod Deus omnia in se convertit tanquam omnium causarum: semper enim operet quod effectus ordinetur ad finem agentis. Manifestum est autem quod benefactor, in quantum huiusmodi, est causa beneficia; ideo naturalis ordinatio requirit, ut ille qui suscepit beneficium, per gratiarum compensationem convertatur ad benefactorem, secundum modum utriusque, & sicut de patre dictum est supra, benefactori, in quantum huiusmodi, debetur honor & reverentia, & quod habet rationem principij.

8. Tres autem veluti gradus gratitudinis distinguit ibidem art. 2. Primus est beneficium agnoscere, & memoriam tenere. Secundus est verbis hoc ipsum declarare, benefactorem laudando, & gratias ei agendo. Tertius, factio seu rebus aliquid retribuere, pro loco, temporis, aliarumque circumstantiarum ratione, sive hoc sit honor & reverentia, sive auxilium, & sustentatio.

9. Septima est vindicatio, quae quodammodo se habet ad mala accepta, sicut gratitudo ad beneficia, quatenus utriusque est vicem rependere: sicut enim gratitudo bonum reddit pro bono, ita vindicatio malum pro malo, scilicet malum poenam pro malo culpar; idque ut rectus ordo servetur, & quod extra ordinem recti per culpam prolapsum est, ad illum per poenam revocetur. Sic Deus peccatores, qui ab ordi-

ne pulcherrimo justitiae & legum Divinarum, per culpam prolapsi sunt peccando, ad ordinem ipsius iustitiae reducit puniendo; ut nihil in mundo remaneat informe, sed omnia pulchre suis locis & gradibus adaptentur. Unde Aug. concione 1. in Psal. 58. Iniquitas omnis, parva, magnave sit, puniatur necesse est, & ab ipso homine puniente, aut a Deo vindicante.

10. Sed advertendum est cum Caetano, hoc peculiare esse in virtute vindicationis, quod persona in qua residet, non possit per seipsum consummare actionem propriam talis virtutis (intellige de summatione includente etiam actum externum, nam intrinseca bonitas in ipso virtutis subiecto complete habetur) quia materia eius est malum poena, quod nullus privata autoritate infligere potest: unde executio vindicativa justitiae solam debet fieri a iudice, cui est authoritas puniendi malefactores.

11. Octava est veritas, seu veracitas, quae nos facit dicere verum, vel (quod idem est) veritatem & notitiam intellectu conceptam facit nos ad extra fideliter significare, recte utendo verbis & signis, quae nobis data sunt ad manifestandum alteri internos conceptus & judicia, ita ut his exteriora signa conformentur; hoc enim vocatur dicere verum. In quo datur specialis honestas, requirens specialem virtutem affinem justitiae: est enim fidelis haec manifestatio, valde necessaria ad humanam societatem, atque adeo debita, debito saltet honestatis, his quibus convivimus, & cum quibus conversamur. Ad eam reditur fides, seu fidelitas in promissis: est enim veritas, seu veracitas pars, quod factum promissioni respondet.

12. Nona est amicitia, seu affabilitas, quae est virtus, quae quispam convenienter se habet ad alios homines in communis conversatione, tam in dictis, quam in factis, ita scilicet ut neminem verbis aut gestis offendat, & vicecum ipse aliorum dicta & facta fine offensione admittat. Ad quod licet non teneantur debito rigoroso, bene tamen debito honestatis, sicut tenetur verum dicere, cum fuerit loquendum.

13. Ultima est liberalitas, qua versatur circa diuitias, illas ut decet expendendo, & alijs distribuendo: haec enim non est vera species justitiae, sed pars ejus potentialis, seu virtus justitiae annexa; quia liberalis dat quod est suum, quodque non debetur alteri, nisi ex quadam honestate seu decencia, justitia vero praefat alteri quod ei legaliter debetur. Observanda vero est distinctio actus liberalitatis ab actu beneficentiae, vel charitatis, & misericordiae: nam quantum donatio fit reprimendo concupiscentiam pecuniae, ne ipsa plus aequo amerit, & propterea retinetur, est actus liberalitatis; quatenus fit ex bono affectu in eum cui donatur, est actus beneficentiae, vel charitatis; quatenus vero fit ex intentione relevandi miseriari alterius, est actus misericordiae.

CAPUT V.

De fortitudine, & quatuor virtutibus illi annexis

1. Rater virtutes, quae nobiliores & spirituales anima nostra potentias (intellectum scilicet & voluntatem) perficiunt, dantur aliae, quae coercit, vel rectificant passiones appetitus irascibilis & concupisibilis, ne bonum rationis impedian, & ab ejus electione & prosecutione voluntem avertant. Ut enim egregie suo more discutit S. Thomas 2. 2. quæst. 123. art. 1. Ad virtutem humanam pertinet, ut bonum faciat hominem, & opus est.

DE VIRTUTIBUS

CARDINALIBUS. 303

eius secundum rationem esse. Quod quidem tripliciter contingit: uno modo secundum quod ipsa ratio rectificatur, quod sit per virtutes intellectuales; alio modo secundum quod ipsa rectitudo rationis in rebus humanis instituitur, quod pertinet ad iustitiam; tertio modo secundum quod tolluntur impedimenta hujus restitutio in rebus humanis ponenda. Dupliciter autem impeditur voluntas humana ne restitutio rationis sequatur: uno modo per hoc quod trahitur ab aliquo delectabili ad aliquid aliud quam restituto rationis requirat; & hoc impedimentum tollit virtus temperantia; alio modo per hoc quod repellitur ab eo quod est secundum rationem, propter aliquid difficile quod incumbit; & ad hoc impedimentum requiritur fortitudo mentis, quia ejusmodi difficultibus resistat scut & homo per fortitudinem corporalem impedimenta corporalia superat & repellit.

2. Porro quia difficultus est sustinere tristia, & ad ardua ferri (quod præstat fortitudo, frangendo passiones circa haec objecta) quam a delectabilibus absisterne eisque frui cum ea moderatione, quam temperantia indicit, ut Philosophus 3. Ethic. cap. 9. observat, idcirco priori loco statuit fortitudo, posteriori temperantia, de qua capite sequenti dicemus.

§. I.

Definitio fortitudinis.

3. Fortitudo ex Tullio hoc modo definitur: **F**ortitudo est confederata periculorum suscepio, & laborum profectio. Vel aptius ex D. Thom. **F**ortitudo est virtus existens in irascibili, coercitiva timoris, & audacia moderativa, instantibus periculis.

Dicitur primo virtus, quia ut idem S. Doct. 2. 2. qu. 123. art. 2. ostendit, fortitudo specialis virtus est, importans specialem honestatem. Ubi enim est peculiaris difficultas in retinendo rationis præscriptio, ibi nobis opus est peculiaris virtute: at in periculis mortis adest specialissima difficultas, ut quis decenter & juxta rationis præscriptum, tam interius, quam exteriori se gerat, nam vel excitatur ingens timor ad mali fugam, quem difficillimum est ita coercere, ut non perturbet, & ad aliquid indecorum compellat; vel excitatur motus audaciae ad mali repulsum, qui etiam moderandus est, ne temere in periculum præcipitet, vel utraque affectio alternantibus animi motibus, & veluti inter se configitibus exortitur, & tunc utramque simul juxta rationis regulam temperare oportet: opus igitur erit peculiaris virtute, quae has difficultates supererit, prædictosque motus secundum rationem moderetur.

Dicitur secundum existens in irascibili, ut non solum à concupisibili excludatur fortitudo, sed etiam à voluntate, in qua nullam ponimus virtutem, quae sit primariad moderandas animæ passiones. Enim vero virtus ibi duntaxat ponenda est, ubi ejus bonum consummatur: bonum autem prædictæ moderationis non consummatur in voluntate, sed in appetitu sensitivo, cuius sunt actus ipsa passiones. De quo in Tract. de virtutibus in communi.

Tertiò dicitur coercitiva timoris, & audacia moderativa: quia sicut pericula non aliter separant voluntatem à bono rationis, nisi vel incurriendo nimium timorem, quod plus aequo formidantur, vel nimiam audaciam, quam immoderata & imprudenter invaduntur; sic fortitudo non aliter firmat animum in illis, quam reducendo utramque passionem ad debitam mensuram; magis ramen spectat ad fortitudinem diminuere timorem, quam audaciam, quia magis est ad stimulandum & roborandum, quam ad detinendum & coercendum: sicut temperantia è converso magis est ad detinendum & refranendum, quam ad firmans-

Pars I.

dum & stimulandum; ideoque ista ponit in concupisibili, quæ maximè indiget fratre, propter vim & alientiam boni concupisibilis, illa vero in irascibili, cui propter difficultatem objecti ardui, potissimum calcatibus opus est.

4. Ex his facile intelliges, quodnam sit objecum materiale & formale virtutis fortitudinis: objecum enim materiale illius duplex est, unum remotum, & aliud proximum; illud periculis & malis, præsertim gravissimis, cujusmodi sunt mortis pericula contingunt: istud vero consistit in affectibus timoris & audacie, quæ circa illa pericula versantur. Objectum vero formale fortitudinis est specia, ilia honestas, quæ in hujusmodi passionum moderatione reluet.

§. II.

Actus virtutis fortitudinis.

5. Assignatur fortitudini duplex actus, scilicet aggredi, & sustinere: ratio enim dicitur aliquando pugnandum esse pro boni defensione, ut impugnatores arceantur, & exterminentur; & tunc opus est aggressione forti & prudenti, quæ sit per audaciam moderatam: aliquando vero, & frequentius dicat esse patienter sustinendum, ut manifestetur affectus voluntaris erga bonum virtutis, qui tantus est, tantique tale bonum estimat, ut quantumvis impugnatus, ab illo non recedat.

6. Si autem queras quis ex illis duobus actibus difficultior & principalior sit? Respondeo perpeccitionem agressionis esse potiorem. Ita expresse docet Arist. 3. Ethic. cap. 9. relatus à D. Th. 2. 2. qu. 123. art. 6. his verbis: Philosophus dicit in 3. Ethic. Fortitudo est magis circa timores, quam circa audacias moderandas: difficultus enim est timorem reprimere, quam audaciam moderari, eo quod ipsum periculum, quod est objectum audaciae & timoris, de se confert aliquid ad repressionem audaciae, sed operatur ad fortitudinem, secundum quod moderatur audacias: sed sustinere sequitur repressionem timoris, & ideo principaliter actus fortitudinis est sustinere, id est immobiliter stire in periculis, quam aggredi.

Huic sententia consonat illud Prov. 16. Qui dominatur animo suo, melior est expugnare urbem. Ubi per dominationem animorum, non incongrue intelligi potest ille qui per patientiam fortitudinis administrat, cohiber impatiens animi motus, ne erumpant; ita ut his verbis nihil aliud significetur, quam inter munera fortitudinis, patientiam præstare agressioni. Sic sane cum locum intellexit D. Gregor. hom. 35. in Evang. ubi haec scribit: Minor est victoria urbes expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur; manus autem est quod per patientiam vincitur, quia ipse a se animus superatur, & semetipsum submetit ipsum subiicit, quando cum patientia in humiliata tolerantia sternit.

7. Ex his intelliges actum principalissimum fortitudinis esse martyrium: quippe cum illud non in aggrediendo, sed in sustinendo consistat: Unde D. Thom. 2. 2. qu. 124. art. 2. ad 3. sic ait: Principalior actus fortitudinis est sustinere, ad quem pertinet martyrium, non autem ad secundarium actum eius, qui est aggredi.